

může být více než těch, které jsme zjistili před zahájením palebné přípravy. Proto bude účelné pro účast v palebné přípravě předsunovat podle potřeby tankový prapor pluku druhého sledu, nebo při zasazení tankového pluku do prvního sledu jeho prapor druhého sledu.

Prostředky pro přímou střelbu budou palebná postavení zaujímat postupně, při-

čemž tanky půjdou jako poslední, aby byla zajištěna jejich palebná ochrana jak protitankovými prostředky, tak dělostřelectvem pro nepřímou střelbu.

U ostatních prvků bojové sestavy divize nebo pluku budou v umístění proti útoku s použitím jaderných zbraní v podstatě nepatrné rozdíly, vyplývající z celkového způsobu zaujetí bojové sestavy.

Úloha dělostřeleckého průzkumu při zjišťování cílů a zabezpečení palby RVD

Podplukovník František Cvrček, ČSs.

Neustálý vývoj názorů na boj a operaci, změny organizace vojsk a jejich technického vybavení a z toho vyplývající nové zásady použití vojsk se dotkly všech a všeho, co tato vojska tvoří a zúčastní se jejich bojového použití. Vývoj však nepostupuje vždy přímočaře. Pochopit tuto okolnost je důležité nejen k posouzení perspektiv, ale také k správnému ocenění skutečností tvořících součást přítomnosti.

Mluvíme-li o dělostřeleckém průzkumu, bude vhodné všimnout si krátce tendencí jeho vývoje počínaje dobou, kdy byl ustanoven jako jednotka (instituce) s řadou možností a povinností vzhledem k dělostřelectvu a konče současným stavem.

Počátky dělostřeleckého průzkumu ve všech armádách spadají do první světové války. I před ní se již používalo jistých prostředků průzkumu ve prospěch dělostřelecké palby, ale k postavení speciálních jednotek ještě v mnoha armádách nedošlo. První světová válka však donutila všechny hlavní armády zřídit v rámci dělostřelectva jednotky, které by byly s to zjistit cíle a zároveň se pokusit na ně řídit a opravovat palbu. Tento stav trval v podstatě až do konce druhé světové války, lépe řečeno ještě několik let po ní. Celé toto období je možné charakterizovat jako snahu po přesném měření pomocí různých prostředků průzkumu. Měřily se vzdálenosti, úhly, rozměry. Odtud vznikl i název dělostřelecký měřičský průzkum.

Druhé období se datuje od prvních pokusů po zevšeobecnění zkušeností druhé světové války. V naší armádě, která přijala sovětskou zkušenost a zásadu, že hlavní palebnou silou na bojišti je dělostřelectvo, dochází v této době spolu s budováním vyšších štábů k tomu, že dělostřelecké stupně velení a jeho štáby začínají zaujímat velmi důležité místo v rámci štábů vševojskových a přirozeně čerpají z jejich práce zkušenosti. Vzorem pro činnost důstojníků

dělostřeleckého průzkumu se pak stávají vševojskoví důstojníci průzkumu. Podobný vliv se projevuje na práci a poslání dělostřeleckých průzkumných jednotek. Začíná se upouštět od zásad měřičského průzkumu. Dělostřelecký průzkum nehledá jen fakta zjištěná v sestavě nepřítel, ale pokouší se ústy náčelníků dělostřeleckého průzkumu formulovat i možnosti či dokonce zámysly nepřítel. Podklady pro palbu dělostřelectva již nejsou jediným úkolem, ale jen součástí úkolu.

Třetí období nastává po zavedení jaderných zbraní a raket do výzbroje. Velká účinnost těchto prostředků působí rychle ve směru od dosud požadované přesnosti práce, od „měřičství“ ke „shromažďování podkladů“ pro úder těmito prostředky. Spolu s jistým přeceňováním raketových zbraní vznikají i tendence podceňování dělostřelectva a tím i snížení úlohy všeho toho, co k dělostřelectvu patří. Nastává situace, kdy se svěřuje všem druhům průzkumu získat podklady pro palbu nejmohutnějších palebných prostředků — raket. Zde začíná působit i známá krize průzkumných prostředků, které zaostaly za vývojem palebné techniky. Protože je průzkumných prostředků málo, je třeba využít všech dohromady, vytváří se teze o dovedném spojování a doplňování zdrojů zpráv. Spojování zcela zákonitě připadne tomu, kdo měl a nepochybně vždycky musí mít rozhodující úlohu v systému průzkumu. Totiž vševojskovému průzkumu. Protože vůdčí úlohu má vševojskový průzkum a protože všechny prostředky průzkumu musí především zabezpečit podklady pro náš nejmohutnější palebný prostředek — rakety, způsobí to spolu s dosavadní praxí v posílání dělostřeleckého průzkumu (jeho jakéhosi napodobení průzkumu vševojskového) další úpadek měřičství v systému práce dělostřeleckého průzkumu. Dochází zde k dvojímu přiblížení. První je snaha vševojskového průzkumu o zpřesnění svých údajů, tedy přiblížení k bývalé funkci dělostřeleckého průzkumu a druhé přiblížení je u dělostřeleckého průzkumu směrem k praxi průzkumu vševojskového. Toto přiblížení se týká jen náplně práce. Ve skutečnosti je to oddálení od přesnosti a preciznosti dodávaných podkladů.

Tento stav má však i další důsledky. Jsme totiž v situaci, kdy měřičské principy práce mnohdy opouštíme u dělostřeleckého průzkumu a u vševojskového průzkumu jsme jich zdaleka nedosáhli. Výsledek je takový, že není solidních podkladů.

V této situaci je nejzajímavějším rysem snaha soustřeďovat všechny průzkumné prostředky pod jedním velením. Je to logická snaha, protože vychází z předpokladů, že všechny průzkumné prostředky dělají prakticky totéž. **Zde je první klíč ke řešení problematiky posílání dělostřeleckého průzkumu.**

Názor, jakoby všechny prostředky průzkumu dělaly totéž, není naprosto správný, což uvedený „logický“ předpoklad ruší. V podstatě jde totiž vždy o dva nebo výjimečně tři faktory, kterými se průzkum zabývá. Prvním je zjistit místo a sílu nepřítel, druhým je stanovit možnosti, které tato síla z tohoto místa má a konečně třetím je snaha předvídat, kterou z možností nepřítel skutečně použije. V tomto sledu musíme také skutečně postupovat jak při zjišťování, tak ve zhodnocení. Palebné prostředky, kterými každý velitel reaguje, potřebují však ke svojí činnosti jen jediný podklad. Ten první. Je pravda, že rozhodnutí k palbě je také závislé na té či oné možnosti nepřítel, případně na tom či onom zámyslu. Jenomže ani na možnost, ani na zámysl

se nestřílí. Střílíme na konkrétně udaný cíl, tak udaný, aby bylo účelné na něj střílet; ne z hlediska možností nepřítele, ale z hlediska přesnosti udání. Zatímco druhé dva faktory patří do sféry myšlenkových schopností a zkušeností vyhodnocovatele, pak první má co činit se zcela exaktní matematikou. Zde nějaké zlepšení nelze vytvořit zkušeností, větším úsilím, rozkazem, morálkou či podobnými kategoriemi. Otázka stojí zcela jednoznačně. Buď je podklad přesný a palba bude účinná nebo není a nemá cenu střílet. **Problematika tohoto rozhodování, tedy na první pohled sféra matematiky, sféra střelby patří zcela jednoznačně dělostřelectvu a raketovému vojsku.** Sepjatost získání průzkumných podkladů se střelbou je tedy více než patrná. Tato sepjatost však není abstraktní pojem. **To je druhý klíč k řešení problematiky poslání dělostřeleckého průzkumu.**

K vyčíslení údajů, tvořících povel k palbě, potřebujeme řadu podkladů. Nehodlám tuto pravdu rozvádět, vycházím z ní jako ze samozřejmého předpokladu dalšího pochopení této statě. Každému, kdo se zabývá otázkami balistiky a střelby vůbec, je jasné, že tato řada podkladů je zdůvodněna, že nevyplývá ze zvyku, subjektivity či zdání důležitosti a „tajemnosti“.

Nachází-li v současné době v politickém a ekonomickém životě uplatnění zásada, aby o odborných věcech rozhodovali odborníci, bylo by snad vhodné přijmout tuto zásadu i v této oblasti, totiž tak, aby za odborníka v oblasti střelby raket a dělostřelectva byl považován dělostřelec. Přijmeme-li tento předpoklad, můžeme postoupit dál. Uvedená řada podkladů k palbě se rozpadá na opatření a skutečnosti z oblasti topografické, povětrnostní a technické přípravy a na opatření z oblasti průzkumu nepřítele. O tuto poslední nám jde. Jestliže první okruh otázek soustřeďuje, organizuje a uskutečňuje raketové vojsko a dělostřelectvo, mělo by být logické, aby tato sepjatost byla zachována i u části druhé. Žel tomu tak není.

Co znamená vlastně ona sepjatost? Co znamená v praxi organizačního členění, podřízenosti, velení a součinnosti? Především to, aby průzkum pracoval podle požadavků a potřeb střelby. Nám přece nic nepomůže správné rozhodnutí o zničení určitého cíle, nebudeme-li o něm vědět to, co potřebujeme, aby mohl být skutečně zničen. Nejde zde tedy o otázku rozhodování na co střílet. To je, vždy bylo a bude věc velitele. Jde ale o otázku, na co můžeme střílet. To už věci vševojskového velitele být nemůže. Pokud by v tomto směru byly vydávány rozkazy, bude se střelba podobat spíše slavnostním salvám, než bojovému efektivnímu použití.

Způsoby, které zahrnuje ona možnost střelby, jsou velmi pestré, někdy dost složité, ale v každém případě zvládnutelné odborníkem. Prostředky k uskutečnění těchto možností jsou. Jde jen o to, aby byly zahrnuty do systému velení, tedy podřízenosti toho, kdo o možnostech rozhoduje, aby byly přiblíženy, vráceny nebo zachovány organizaci raketového vojska a dělostřelectva, aby byly prostě sepany, aby průzkumné a palebné prostředky tvořily jednotu a byly řízeny jednou osobou.

To jsem však nezodpověděl otázku, co je vlastně posláním dělostřeleckého průzkumu. Jsem již blízko, dokonce by stačilo učinit krátký závěr. Bude ale vhodnější shrnout dosavadní poznatky a roztřídit je podle toho, jak usnadňují nebo znesnadňují efektivnost střelby.

Prvním záporným vlivem je oboustranná snaha vševojskového a dělostřeleckého průzkumu o zaměnitelnost a přiblížení funkcí. Vševojskový průzkum v tomto případě požadované podklady ještě zdaleka nezískává a dělostřelecký průzkum se od jejich získání neustále vzdaluje. Snaha o přiblížení vede ke splnutí. Ale to není všechno. Připusťme, že vševojskový průzkum dosáhne požadované úrovně v přesnosti a obsluhování dělostřeleckých jednotek při řízení a kontrole palby. Co se z něj potom stane? Změní se jméno. Nic víc. Bude plnit úkoly dělostřeleckého průzkumu, ale dělostřelečtí velitelé budou nuceni zaobírat se ne velením těmito kdysi svým prostředkům, ale složitým otázkám součinnostním. Na první pohled se tedy věci zkomplikují. Nebo snad je ještě něco, co tvoří podklad těchto snah? Zřejmě to, že takto vycvičené jednotky budou plnit ještě úkoly pro vševojskový průzkum. Kdyby tomu tak nebylo, je zbytečné je soustřeďovat pod řízením vševojskového průzkumu. To je logické. Nelogický je však předpoklad, že by tyto jednotky mohly zabezpečit plně potřeby raketového vojska a dělostřelectva a ještě být využity vševojskově, když již dnes jsou u dělostřelectva vytíženy na krajní mez. Nemusím rozvádět, že by pak něco vzalo za své a určité úkoly byly vypuštěny.

Druhým záporným vlivem je snaha, aby o možnostech použití raket a dělostřelectva rozhodovali neobdobníci. Udávám-li slovo „použít“, mám na mysli střeleckou stránku věci. Zámysl použití se opírá o možnosti, ale to ještě není skutečnost. Tu tvoří konkrétní podmínky, které může posoudit výhradně dělostřelec. Čím víc prostředků, rozšiřujících tyto podmínky, bude bezprostředně dělostřelec ovlivňovat, tím větší efektivnost palby na straně jedné a tím větší možnosti na straně druhé. Tímto vzájemným vztahem, rozšiřujícím svoji platnost v přímé závislosti na přímém řízení dělostřeleckého velitele se tedy řeší i efektivní použití a zvětšují se i možnosti.

Třetí záporný vliv má teze o vzájemné doplňitelnosti všech průzkumných prostředků. Příčina je v tom, že není univerzální průzkumný prostředek. Na první pohled nelze nic namítat. Součinnost průzkumných prostředků je a vždy bude nutná. Absolutní průzkumný prostředek nikdy nebude. To je ovšem jen povrchní pohled. Rozebereme-li tento názor v souvislosti s první skutečností, totiž že vševojskový průzkum vlastně dělá totéž co dělostřelecký nebo naopak, postavíme-li tento názor do systému, že všichni získávají podklady, že všichni jsou odpovědní a všichni tedy musí být jednotně řízeni, dojdeme k pravé příčině dosavadního stavu.

Přicházím k závěru. Pokud jsou všichni za všechno odpovědní, není odpovědný nikdo. Odpovědný může být jen ten, kdo je schopen požadovaný úkol splnit. Tři nevyhovující průzkumné prostředky nedají jeden vyhovující. Z hlediska dělostřeleckého průzkumu je nevyhovující ten prostředek, který nepracuje s příslušnou přesností, popř. není schopen obsluhovat dělostřelectvo při řízení palby. To znamená, že v první řadě bude nutné delimitovat poslání dělostřeleckého průzkumu a průzkumu vševojskového. Závislost palby na průzkumných prostředcích je zřejmá. Palba je hlavní poslání dělostřelectva a raket. Dělostřelecký průzkum musí mít tedy na úseku získání podkladů o nepříteli jeden jediný cíl. Tím je to, co bylo v první a druhé světové válce — údaje pro střelbu.

Je nutné vrátit se k formě měřičského průzkumu a všechno ostatní ponechat průzkumu vševojskovému. Pokud i vševojskový průzkum dodá takové podklady, které z hlediska přesnosti a řízení palby budou dělostřelectvu vyhovovat, je nutné jich využít. Posláním dělostřeleckého průzkumu v oblasti zjišťování cílů je tedy získat měřičské podklady pro palbu, tj. nejen k jejímu včasnému a přesnému zahájení, ale i jejímu opravování a kontrole. Nic víc a nic méně. A k tomu mají sloužit příslušné prostředky a jednotky dělostřeleckého průzkumu.

Veřejné mínění o válce a míru

Podplukovník Milan Ždímal

Z iniciativy a za podpory ústředních orgánů strany se uskutečnil loňského podzimu celostátní sociologický výzkum veřejného mínění obyvatelstva o otázkách války, míru, armády a obrany země. Připravilo jej a řídilo vědeckovýzkumné pracoviště sociologie armády při Vojenské politické akademii Kl. Gottwalda ve spolupráci s Čs. sociologickou společností.

Při výzkumu, prvním tohoto druhu a tohoto rozsahu u nás, bylo použito tří technik. Hlavní technikou byl **dotazník**, který obsahoval čtyři bloky otázek: mírové soužití a válka, Čs. lidová armáda, příprava obyvatelstva k obraně a objektivní údaje o šetřené osobě. Druhou technikou byl **rozhovor** (interview) s vybranými funkcionáři okresních orgánů a institucí, kteří měli bližší vztah k problematice, jako např. tajemníci štábu CO na ONV, sekretáři komisí obrany při OV KSČ, tajemníci koordinačních komisí, vedoucí funkcionáři OV ČSM, SPB, atd. Rozhovor zahrnoval šest významnějších otázek, které umožnily srovnávat odpovědi funkcionářů s míněním obyvatelstva. Třetí technika byla **doplňková**: šlo o obsahovou analýzu dokumentů, týkajících se šetřené problematiky a projednávaných v určitém časovém údobí stranickými orgány na stupni okresu.

Výsledky hlavní techniky, dotazníku, byly zpracovány strojově za použití statistické procedury.

Anketéři předložili dotazník celkem 7500 občanům ve věku 15–60 let, kteří byli vybráni náhodným výběrem. Ti jej po vyplnění vraceli poštou. Celkem se vrátilo přes 5000 dotazníků a bylo vyhodnoceno 4930 dotazníků. Procento návratnosti je ve srovnání s analogickými výzkumy vysoké. Vzorek 4930 dotázaných (respondentů) vcelku odpovídá svým složením základnímu souboru našeho obyvatelstva vůbec. Proti této celkové populaci je ve vzorku vyšší procento mužů a vyšší procento členů KSČ.

Uveřejňujeme v tomto čísle „VOJENSKÉ MYSLI“ vědeckou informaci o výsledcích mínění obyvatelstva, zkoumaných hlavní technikou, tj. dotazníkem, a to pokud jde o výsledky veřejného mínění k problematice války, míru, mírového soužití. V příštích dvou číslech na ni naváží vědecké informace o dalších dvou hlavních blocích otázek z dotazníku — o našich ozbrojených silách a o přípravě obyvatelstva k obraně.

Především je výslovně, že šlo o výzkum veřejného mínění obyvatelstva, tedy výzkum názorů občanů o dané objektivní realitě. Veřejné mínění je odrazem této objektivní reality v myslích lidí, je míněním společenského subjektu a jako takové má různou kvalitu, více či méně věcně odrážející tuto objektivní realitu. Bližší zkoumání by zjistilo, jaké to jsou vlivy, jež formují veřejné mínění obecně i mí-